

بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران

سیدحسن افضل‌نیا

کارشناسی ارشد مدیریت دولتی - مالی، واحد فیروزکوه، دانشگاه آزاد اسلامی، فیروزکوه، ایران (نویسنده مسئول)
Hassan.afzalnia@yahoo.com

چکیده

اعتباردهندگان به‌عنوان یکی از تأمین‌کنندگان منابع مالی نیازمند اطلاعات جامع و درستی در مورد شرکت می‌باشند و هدف اولیه حسابداری ارائه اطلاعاتی است که سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان را در این امر یاری می‌نماید. هدف این تحقیق، بررسی تأثیر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. به این منظور، اطلاعات ۱۲۱ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی بین ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ مورد بررسی قرار گرفته‌شده است. برای پردازش الگوی پژوهش از روش حداقل مربعات معمولی و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است. همچنین، برای انجام محاسبات از نرم‌افزارهای Eviews نسخه ۹ و اکسل ۲۰۱۰ استفاده شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق حاکی از آن است بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، بدین معنا که با افزایش ضعف کنترل داخلی، هزینه بدهی نیز افزایش می‌یابد و در نهایت کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معکوس و معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت حسابرسی، ضعف کنترل داخلی، هزینه بدهی

مقدمه

اهداف کنترل داخلی با توجه به ماهیت کسب و کار و عملکرد سازمان، تبیین می‌شود، به‌طوری‌که اهداف کلی سازمان، به‌صورت دقیق و شفاف، فرموله شده و سیاست‌های موجود و سند استراتژی شرکت، تهیه و توسط مدیریت سازمان مورد تأیید قرار گرفته و به تمام کارکنان ابلاغ می‌شود. بر اساس این اهداف کلی، هر فرد دارای مسئولیت مشخص به‌منظور مدیریت در مجموعه اهداف خاص سازمان و بخشی است که در اختیار وی هست، به‌این‌ترتیب می‌توان اطمینان حاصل کرد که آن اهداف تبیین شده و مجموعه کنترل‌های مربوطه به‌صورت واقعی و از کوچک‌ترین جزء سازمان تشکیل شده است و به‌طور کامل با مأموریت و وظایفی که به آن واحد تفویض شده سازگاری دارد (حاجیها و حسین نژاد، ۱۳۹۴).

بیان مسئله

نبود کنترل‌های داخلی اثربخش و کارآمد، بسیاری از واحدهای تجاری کشورمان را تحت‌الشعاع خود قرار داده است. شرکت‌هایی که کنترل‌های داخلی خود را با تدبیر طراحی و اجرا می‌کنند می‌توانند از معضلاتی که در صورت نبود این کنترل‌ها پدید خواهد آمد، جلوگیری نمایند. نبود کنترل‌های داخلی اثربخش نه تنها بر عملیات واحدهای تجاری، بلکه بر کیفیت فرایند حسابرسی مستقل نیز تأثیر منفی بر جای می‌گذارد (مهام و پوربانبس، ۱۳۸۱).

با تصویب و ابلاغ دستورالعمل کنترل‌های داخلی توسط سازمان بورس و اوراق بهادار، هیئت‌مدیره شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران در ۲۷ شهریور ۱۳۹۱ ملزم به استقرار سیستم کنترل‌های داخلی مناسب و ارائه گزارش سالانه در خصوص کنترل‌های داخلی گردیدند و حساب‌رسان مستقل این شرکت‌ها نیز موظف گردیدند در گزارش خود به مجمع عمومی صاحبان سهام در خصوص استقرار و به‌کارگیری سیستم کنترل‌های داخلی مناسب و اثربخش توسط شرکت با توجه به چارچوب کنترل‌های داخلی یادشده اظهارنظر کنند (حاجیه‌ها، ۱۳۸۹).

در نگاهی دیگر، ادامه حیات شرکت‌ها بستگی به منابع مالی موجود و قابل تأمین دارد. یکی از مهم‌ترین منابع مالی، تأمین مالی از طریق بدهی است. اعطاکندگان وام، یکی از بزرگ‌ترین منابع تأمین‌کننده نیاز مال شرکت‌ها هستند. وام‌دهندگان غالباً با بانک‌ها و مؤسسات اعتباری می‌باشند که پولی را برای دوره بلندمدت به اشخاص حقیقی و حقوقی پرداخت نموده و انتظارات دریافت سود و اصل وام را دارند. غالباً مدیران شرکت‌ها، تأمین مالی از طریق بدهی را به دلیل صرفه‌جویی مالیاتی و نرخ پایین‌تر بازده آن در مقایسه با بازده مورد انتظار سهامداران، ترجیح می‌دهند. با توجه به اینکه هزینه بهره بانکی از دیدگاه مالیاتی جزء هزینه‌های قابل قبول می‌باشد، لذا برای شرکت‌های ایرانی سهولت در اخذ وام با تحمل حداقل هزینه‌ی ممکن از درجه اهمیت بالایی برخوردار است (پورحیدری و همتی، ۱۳۸۳).

حساب‌رسان مستقل، به دلیل ارائه خدمات حسابرسی، نقش مهمی در جهت حفظ منافع عمومی در بازارهای سرمایه ایفا می‌کنند. کیفیت حسابرسی، یکی از مواردی است که به‌عنوان راهنمای سرمایه‌گذاران، در هنگام تصمیم‌گیری استفاده می‌رود و کیفیت پایین این خدمات حسابرسی، می‌تواند به تخصیص نامناسب منابع در جامعه منجر شود. ایفای نقش، به‌عنوان حافظ منافع جامعه، مستلزم این است که حساب‌رس در مقابل صاحب‌کار خود، مستقل باقی بماند. در حقیقت کیفیت و اعتبار گزارش‌های حسابرسی، به میزان استقلال حساب‌رس از صاحب‌کار بستگی دارد. اما در عمل، نفوذ مدیریت شرکت مورد رسیدگی، بر مسائل مربوط به انتخاب و ارائه اطلاعات به حساب‌رس، به همراه انگیزه‌های بالای مدیریت برای دستیابی به اهداف تعیین‌شده یا عبور از آن‌ها، موانع مهمی در سر راه مستقل ماندن حساب‌رسان محسوب می‌شوند (چارلز و همکاران، ۲۰۱۴).

با توجه به مطالب مطروحه فوق، چالش یا پرسش اصلی سؤال که در پی پاسخگویی به آن هستیم این است که، کیفیت حسابرسی بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران چه تأثیری دارد؟ در این راستا، به بیان اهمیت و ضرورت تحقیق پرداخته و فرضیه‌های تحقیق تدوین می‌گردد.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

واحدهای اقتصادی برای دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت و بلندمدت و تحقق مأموریت‌ها و چشم‌اندازها، حفظ توان مالی و سودآوری، مقابله با رویدادهای غیرمنتظره و پاسخ‌گویی در برابر پاسخ‌خواهان (صاحبان سرمایه، دولت و...) باید از یک سیستم کنترل داخلی اثربخش برخوردار باشند. کنترل داخلی، یک رویداد با وضعیت خاص نیست. بلکه مجموعه‌ای از اقدامات متوالی و

فراگیر است که به همه فعالیت‌های سازمان نفوذ و تسری پیدا می‌کند. این اقدامات در گستره عملیات یک سازمان و به شکلی مستمر روی می‌دهد. آن‌ها در مسیری که مدیریت سازمان را اداره می‌کند و پیش می‌برد، به صورتی فراگیر و جدایی‌ناپذیر از آن وجود دارند. (شعری و آذین‌فر، ۱۳۸۶).

در محیط تجاری امروز شرکتی که بتواند در رابطه با تأمین مالی از انعطاف‌پذیری بالایی برخوردار باشد موفق‌تر خواهد بود. یکی از منابع تأمین شرکت‌ها، استقراض (ایجاد بدهی) می‌باشد که هر شرکتی در این زمینه خط‌مشی خاص خود را دارد. اما عوامل زیادی وجود دارد که بر خط‌مشی بدهی شرکت اثر می‌گذارد. سایر عوامل اثرگذار بدهی شامل متعهد شدن مدیریت به موسسه اعتباردهنده و باکیفیت عمل کردن همچنین سرگرم کردن و مشغول کردن اعتباردهندگان به مراقبت و نظارت بر شرکت است. هدف هر مدیر مالی تأمین وجوه موردنیاز واحدهای تجاری برای انجام دادن فعالیت‌های عملیاتی و سرمایه‌گذاری است. استفاده بیش‌ازحد از بدهی باعث افزایش ریسک مالی و ورشکستگی شرکت می‌رود. از طرفی دیگر بدهی بر عملکرد شرکت اثر معکوس می‌گذارد (خدمای پور و همکاران، ۱۳۹۲).

حسابرسی فرآیندی منسجم و باقاعده است که طی آن افراد باصلاحیت و مستقل بر اساس برخی از دانش‌ها و معیارهای مشخص شده نسبت به یک امر خاصی قضاوت می‌کنند. حسابرسی یعنی بازرسی جستجوگرانه مدارک حسابداری و سایر شواهدی زیربنای صورت‌های مالی. حساب‌برسان از راه کسب آگاهی از سیستم کنترل داخلی و بازرسی مدارک، مشاهده دارایی‌ها، پرسش از منابع داخل و خارج از شرکت و اجرای سایر روش‌ها رسیدگی شواهد لازم را برای تعیین اینکه صورت‌های مالی تصویری مطلوب و به نسبت کامل از وضعیت مالی شرکت و فعالیت‌های آن در طول دوره مورد رسیدگی ارائه می‌کند یا خیر، گردآوری می‌کنند. باینکه حسابرسی فرآیندی است منظم و باقاعده جهت جمع‌آوری و ارزیابی بی‌طرفانه شواهد درباره ادعاهای مربوط به فعالیت‌ها و وقایع اقتصادی به‌منظور، تعیین درجه انطباق این ادعاها از طریق معیارهای از پیش تعیین شده و گزارش به افراد ذینفع (پالمروس^۱، ۲۰۰۹).

با اشاره به مبانی نظری پیرامون تحقیق، حال به دنبال مرور بر چند پیشینه تحقیق مشابه داخلی و خارجی صورت گرفته شده در راستای موضع تحقیق به شرح زیر می‌باشیم:

ابراهیمی کردلر و همکاران (۱۳۹۷) تحقیقی با عنوان بررسی تأثیر نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بر عملکرد و ارزش شرکت در بین ۹۳ شرکت و برای سال ۱۳۹۴ انجام دادند. در این تحقیق به‌منظور سنجش نقاط ضعف کنترل‌های داخلی از گزارش حساب‌برسان مستقل در خصوص کنترل‌های داخلی شرکت‌ها بر مبنای دستورالعمل کنترل‌های داخلی سازمان بورس مصوب ۱۳۹۱/۰۲/۱۶ و چک‌لیست رعایت الزامات کنترل‌های داخلی استفاده شده است. همچنین، اندازه‌گیری عملکرد شرکت از طریق بازده دارایی‌ها انجام شده و ارزش شرکت بر مبنای ارزش بازار سهام شرکت اندازه‌گیری شده است. بر اساس فرضیات تحقیق، انتظار می‌رود نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بر عملکرد و ارزش بازار شرکت تأثیر منفی داشته باشد و نتیجه آزمون این فرضیات از طریق برآورد مدل‌های رگرسیون مقطعی نیز حاکی از آن است که نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بر عملکرد و ارزش بازار شرکت تأثیر منفی دارد. همچنین، نقاط ضعف کنترل‌های داخلی روی رابطه بین سود و ارزش شرکت تأثیر منفی دارد.

حاجیها و اورادی (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر شفافیت اطلاعاتی بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و هزینه بدهی پرداختند. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۷ شرکت خانوادگی و ۷۶ شرکت غیر خانوادگی و دوره مطالعه، سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۴ را دربرمی

¹ -Palmrose

گیرد. در این پژوهش از امتیازهای سامانه رتبه‌بندی کیفیت افشا و اطلاع‌رسانی بورس اوراق بهادار تهران، برای تفکیک شرکت‌ها، به شرکت‌های با سطح افشای اطلاعات کم‌وزیاد، استفاده شده است. آزمون فرضیه‌های پژوهش از طریق داده‌های ترکیبی به روش تابلویی صورت پذیرفته است. نتایج فرضیه اول پژوهش نشان می‌دهد که بین مالکیت خانوادگی و هزینه بدهی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، هزینه بدهی در شرکت‌های خانوادگی نسبت به شرکت‌های غیر خانوادگی بالاتر است. در ادامه و با بررسی فرضیه دوم پژوهش مشخص گردید که شفافیت اطلاعاتی بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و هزینه بدهی اثر منفی و معناداری دارد. در نتیجه می‌توان ادعان کرد که در شرکت‌های خانوادگی با سطح شفافیت اطلاعاتی بالاتر، هزینه بدهی کاهش می‌یابد.

بهار مقدم و جوکار (۱۳۹۷) اثر تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام انجام دادند. بدین منظور، نمونه‌ای متشکل از ۵۶۰ سال - شرکت طی سال‌های ۱۳۸۷-۱۳۹۴ با استفاده از رگرسیون چند متغیره تعدیل‌شده بررسی شده است. نتایج پژوهش نشان داد گزارش‌های حسابرس اعتماد سرمایه‌گذاران به اطلاعات حسابداری را تقویت می‌کند و بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام تأثیر می‌گذارد؛ اما اندازه حسابرس دارای اثر تعدیل‌کنندگی نمی‌باشد و تأثیری بر تمایلات سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه ندارد.

کیوو (۲۰۱۷) به بررسی تأثیر پیاده‌سازی کنترل داخلی و عملکرد مدیریتی بر حساب‌دهی دولت محلی در اندونزی پرداخت. وی به این نتیجه رسید هم پیاده‌سازی کنترل داخلی و هم عملکرد مدیریتی بر حساب‌دهی مالی در دولت محلی کشور اندونزی تأثیرگذار است. به عبارت دیگر، هر چه عملکرد مدیریتی (توانایی در برنامه‌ریزی بودجه‌ای، دستیابی به اهداف بودجه‌ای، انتخاب کارکنان، بازرسی، نظارت بر نحوه استفاده از منابع و منابع انسانی) بهتر باشد، حساب‌دهی مالی بیشتر خواهد بود. عملکرد مدیریتی خوب مواردی نظیر بهبود حساب‌دهی مالی، کاهش خطا در ارائه صورت‌های مالی، حداقل کردن انحراف در تحقق بودجه و دستیابی به اهداف و همچنین گزارشگری به موقع را در پی خواهد داشت.

ماء و همکاران (۲۰۱۷) در مدل نظری خود تأثیر تمایلات سرمایه‌گذاران بر کیفیت حسابرسی را بررسی نمودند و به این نتیجه رسیدند هنگامی که کیفیت حسابرسی پایین‌تر باشد، تمایلات سرمایه‌گذاران بیشتر است. همچنین نتایج تحلیل بیشتر آن‌ها نشان داد در مواقعی که سرمایه‌گذاران نسبت به روند رشد شرکت در بازار دارای احساسات بالا باشند، حساب‌رسان با احتمال کمتری نظرات تعدیل‌شده حسابرسی را منتشر می‌کنند.

لیانگبو و همکاران (۲۰۱۶) به بررسی تأثیر شفافیت اطلاعاتی بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و هزینه بدهی در شرکت‌های چین طی سال‌های ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۰ پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد که به طور متوسط، شرکت‌های خانوادگی در چین، هزینه بدهی بسیار کمتری در مقایسه با شرکت‌های غیر خانوادگی پرداخت می‌کنند و کنترل خانوادگی موجب کاهش هزینه بدهی در شرکت‌هایی با شفافیت اطلاعاتی کمتر، می‌شود. همچنین یافته‌های آن‌ها نشان داد که کنترل خانوادگی و شفافیت اطلاعاتی شرکت رابطه مثبت و معناداری دارند و این مسئله نشان می‌دهد که تأثیر منفی کنترل خانوادگی بر هزینه بدهی، با افزایش شفافیت اطلاعات شرکت، کاهش می‌یابد.

فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه‌ی تحقیق حاضر را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

۱- بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

۲- کیفیت حسابداری بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

روش اجرای تحقیق

این پژوهش کاربردی و از نوع شبه تجربی است. همچنین، از رویکرد پس رویدادی و طرح پس‌آزمون استفاده می‌رود. از این روش زمانی استفاده می‌رود که داده‌ها از محیطی که به گونه طبیعی وجود داشته یا از واقع‌ای که بدون دخالت مستقیم پژوهشگر رخ داده، فراهم شود. به بیان دیگر، این روش برای انجام پژوهش‌هایی بکار می‌رود که پژوهشگر در جست‌وجوی علت یا علل روابط معینی است که در گذشته رخ داده و تمام‌شده است. بنابراین، این نوع طرح پژوهش از روایی بیرونی بالایی برخوردار است.

جامعه آماری تحقیق

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران است. در این پژوهش از نمونه‌گیری آماری هدفمند استفاده می‌رود و شرکت‌های مورد بررسی در بازه زمانی بین ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶، به روش حذفی و بر اساس معیارهای زیر انتخاب می‌شوند:

- از ابتدا سال ۸۹ تا پایان سال ۹۶ عضو بورس اوراق بهادار باشند.
 - جزو مؤسسات واسطه مالی و بانکی نباشد.
 - به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه، دوره مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد.
 - بین سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ تغییر سال مالی نداشته باشد.
 - شرکت موردنظر داده‌های مربوط به متغیر را به صورت کامل داشته باشد.
- حال با توجه به شرایط فوق نمونه نهایی ۱۲۱ پذیرفته‌شده در بورس انتخاب شد. با مشاهداتی مشتمل بر ۸۴۷ سال شرکت نمونه نهایی جامعه آماری تحقیق حاضر را تشکیل می‌دهد.

روش گردآوری و تجزیه تحلیل داده‌ها

روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش کتابخانه‌ای است. مباحث تئوریک پژوهش از مسیر مطالعه منابع، نشریات؛ منابع داخلی و خارجی موجود در کتاب‌ها و استفاده از اینترنت جمع‌آوری شده است. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از اطلاعات اولیه شرکت‌ها بوده است؛ یعنی اطلاعات و داده‌های موردنیاز تحقیق کلاً از روش کتابخانه‌ای، با استفاده از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و با مراجعه به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۶ به دست آمده‌اند. در این باره علاوه بر مطالعه صورت‌های مالی اساسی، اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی از سایت اطلاعاتی بورس مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین برای محاسبه متغیرهای پژوهش، با استفاده از نرم‌افزار Excel محاسبات لازم ورودی داده‌های خام انجام شده است. به منظور تحلیل داده‌های پژوهش، از آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، درصد و نمودار) و آمار استنباطی (آزمون مانایی، مدل رگرسیون خطی، نرمال‌سازی داده‌ها و

تحلیل واریانس استفاده شده است. برای آزمون‌های فوق، نرم‌افزار Eviews به کار گرفته شده است. در آخر نتایج حاصل از فرضیه‌های تحقیق را با مطالعات مربوط به موضوع تحقیق مطابقت داده خواهد شد.

متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته:

در این تحقیق هزینه بدهی شرکت‌های عضو نمونه آماری نیز به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته می‌رود. هزینه بدهی در این تحقیق همسو با تحقیقات؛ آپک و گالا^۲ (۲۰۱۵)، به‌صورت نسبت مبلغ هزینه بهره بر میانگین بدهی محاسبه می‌شود.

متغیر مستقل:

در این تحقیق متغیر مستقل ضعف کنترل داخلی می‌باشد که نقاط ضعف بااهمیت کنترل داخلی از گزارش حسابرسان مستقل به‌دست آمده است. با توجه به اینکه در گزارش حسابرسی تنها نقاط ضعف بااهمیت کنترل‌های داخلی شرکت به‌عنوان بند شرط ارائه می‌گردد و از ارائه همه نقاط ضعف که حسابرس قبلاً در نامه مدیریت به آن‌ها پرداخته است پرهیز می‌گردد، در این تحقیق ملاک سنجش ضعف کنترل داخلی از گزارش حسابرس استخراج می‌گردد. بدین‌صورت که اگر شرکت حداقل یک ضعف در سیستم کنترل داخلی داشته باشد عدد ۱ و در غیر این صورت عدد صفر در نظر گرفته می‌رود. از این معیار به‌طور گسترده‌ای در پژوهش‌های مرتبط با ضعف کنترل‌های داخلی از جمله، بلسام و همکاران^۳ (۲۰۱۳) استفاده شده است. متغیر تعدیلگر:

در این تحقیق کیفیت حسابرسی به‌عنوان متغیر تعدیلگر در نظر گرفته می‌رود از آنجا که کیفیت حسابرسی یک متغیر کیفی می‌باشد لذا برای اندازه‌گیری آن باید از معیارهای کیفیت حسابرسی استفاده کرد برای اندازه‌گیری کیفیت حسابرس، از متغیر نوع حسابرس (اندازه شرکت حسابرسی) استفاده شده است. در حقیقت در اکثر تحقیقات داخلی سازمان حسابرسی و موسسه حسابرسی مفید راهبر به‌عنوان مؤسسه بزرگ و دارای اعتبار و شهرت بالا (درجه ۱) و در مقابل سایر مؤسسات حسابرسی (مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی)، که اندازه آن‌ها نسبت به سازمان حسابرسی کوچک‌تر است، به‌عنوان مؤسسات دارای اعتبار و شهرت پایین (درجه ۲) در نظر گرفته می‌شوند. در این تحقیق نوع حسابرس یک متغیر موهومی است که اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی مورد رسیدگی قرار گرفته باشد، متغیر مصنوعی عدد ۱ و در غیر این صورت (اگر توسط سایر مؤسسات عضو جامعه حسابداران رسمی، حسابرسی شود) متغیر مصنوعی عدد صفر را می‌پذیرد. شایان‌ذکر است از این معیار در تحقیقات مشابهی همچون؛ اوکالی^۴ (۲۰۱۴) استفاده شده است.

متغیرهای کنترلی:

ROA: بیانگر بازده دارایی‌های شرکت می‌باشد که جهت سودآوری شرکت مورد استفاده قرار می‌گیرد از آنجا که مالیات بر مبنای درآمد مشمول مالیات محاسبه می‌رود.

Lev: بیانگر اهرم مالی شرکت است که از تقسیم کل بدهی بر کل دارایی به دست می‌آید.

Size: بیانگر اندازه شرکت می‌باشد که از لگاریتم دارایی به دست می‌آید.

² Achek, I., & Gallali

³ Balsam, Steven, Wei Jiang, Bo Lu

⁴ Okolie, A

تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق

آمار توصیفی

در جدول ۱ آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. لازم به ذکر است که داده‌های تحقیق مربوط به دوره ۷ ساله ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ برای شرکت به صورت سالانه استخراج شده است.

جدول (۱): آمار توصیفی

متغیر	نماد	میانگین	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی	انحراف معیار	میان
هزینه بدهی	Cdebt	۰,۰۵۷۳	۰	۰,۲۳۰۳	۱,۰۲۵۰	۴,۰۰۹۶	۰,۰۴۲۱	۰,۰۴۸۸
ضعف کنترل داخلی	ICW	۰,۴۹۰۹	۰	۱	۰,۰۳۶۳	۱,۰۰۱۳	۰,۵۰۰۲	۰
کیفیت حسابداری	AQ	۰,۴۳۱۱	۰	۱	۰,۲۷۷۹	۱,۰۷۷۲	۰,۴۹۵۵	۰
اندازه شرکت	SIZE	۱۳,۹۲۶۵	۱۰,۹۵۲۱	۱۹,۱۵۱۶	۱,۰۱۸۷	۴,۸۶۸۹	۱,۴۱۲۷	۱۳,۷۴۹۹
اهرم مالی	LEV	۰,۶۴۷۸	۰,۱۳۰۷	۲,۱۶۴۹	۱,۴۹۱۶	۹,۴۴۶۰	۰,۲۴۱۱	۰,۶۴۱۹
بازده دارایی	ROA	۰,۱۳۷۶	۰	۱	۲,۱۰۳۲	۵,۴۲۳۷	۰,۳۴۴۷	۰

آزمون ایستایی

پیش از برآورد مدل در مطالعاتی که با داده‌های پانلی (مقطعی و سری زمانی) مربوط هستند باید ایستایی (ثابت بودن توزیع متغیر در طول زمان) متغیرهای مورد مطالعه بررسی شوند زیرا در صورتی که متغیرها ایستا نباشد، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب می‌شوند. برای تعیین ایستایی (مانایی)^۵ متغیرهای مدل از آزمون‌های ریشه واحد در داده‌های تابلویی استفاده می‌رود. پایایی متغیرها به معنی ثابت بودن میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف است. طبق نظر گجراتی در اقتصادسنجی چنانچه تعداد مقاطع یا شرکت‌ها خیلی بیشتر از مقطع زمانی باشد نیازی به مانا کردن یا پایایی داده‌ها نداریم. در این تحقیق از آزمون فیلیپس پرون برای آزمودن مانایی متغیرها استفاده شده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری به دست آمده برای آزمون فیلیپس پرون برای همه متغیرها جز متغیر اندازه شرکت کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای تحقیق در سطح مانا می‌باشند. متغیر اندازه شرکت نیز در تفاضل مرتبه اول مانا است. بنابراین با توجه به مانا بودن متغیرها در تحلیل رگرسیونی مشکل ایجاد شدن رگرسیون کاذب وجود نخواهد داشت.

⁵ stationary

جدول (۲): آزمون مانایی فیلیپس پرون

آزمون فیلیپس پرون			متغیر	
نتیجه آزمون	سطح معنی داری	مقدار آماره		
مانا	۰,۰۰۰۰	۴۸۸,۵۹	Cdebt	هزینه بدهی
مانا	۰,۰۰۰۰	۶۳۳,۹۴	ICW	ضعف کنترل داخلی
مانا	۰,۰۰۰۰	۳۳۴,۶۲	AQ	کیفیت حسابرسی
نا مانا	۰,۱۹۴۵	۲۳۷,۸۶	SIZE	اندازه شرکت
مانا	۰,۰۰۰۰	۵۰۵,۹۳	D(SIZE)	تفاضل مرتبه اول اندازه شرکت
مانا	۰,۰۰۰۰	۳۵۲,۵۴	LEV	اهرم مالی
مانا	۰,۰۰۰۰	۱۳۵,۸۵	ROA	بازده دارایی

بررسی فرضیه تحقیق

برای آزمودن فرضیه‌های تحقیق با استفاده از مدل‌های زیر استفاده می‌رود.

مدل ۱

$$Cdebt_{it} = \alpha + \beta_1 ICW_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 Size_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$$

مدل ۲

$$Cdebt_{it} = \alpha + \beta_1 ICW_{it} + \beta_2 AQ_{it} + \beta_3 (ICW_{it} * AQ_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در این مدلها:

AQ: کیفیت حسابرسی

Cdebt: هزینه بدهی

ICW: ضعف کنترل داخلی

ROA: سودآوری

LEV: اهرم مالی

SIZE: اندازه شرکت

α : مقدار ثابت

$\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6$: ضرایب متغیرها

ε_{it} : جزء خطای مدل رگرسیونی

در مدل رگرسیونی بالا در صورتی که ضریب متغیر مستقلی معنی دار باشد نتیجه خواهد شد فرضیه تحقیق تأیید می‌رود. برای انتخاب مدل تحلیل داده و استفاده از داده‌های ترکیبی یا تلفیقی از آزمون چاو استفاده شده است. فرض صفر آزمون فوق مربوط به استفاده از روش داده‌های تابلویی (پولد) و فرضیه مقابل آن مبنی بر استفاده از داده‌های تلفیقی (پنل دیتا) است. فرضیه‌های آماری آزمون F لیمر به صورت زیر می‌باشند.

فرض صفر: مقاطع همگن می‌باشند یا به عبارتی مدل ترکیبی (pooled data) برای برآورد مناسب می‌باشد.

فرض مقابل: بین مقاطع ناهمگنی وجود دارد یا به عبارتی مدل پانلی (panel data) برای برآورد مناسب می‌باشد.

در صورتی که فرض صفر مبنی بر همگن بودن مقاطع (مناسب بودن مدل ترکیبی تأیید شود) باید تمامی دادها با یکدیگر ترکیب شوند و به وسیله یک رگرسیون کلاسیک پارامترها برآورد شوند. نتایج حاصل از این آزمون در جدول ۳ نشان داده شده است. در مدل‌های تحقیق با توجه به اینکه سطح معنی‌داری آزمون F لیمر بیشتر از سطح خطای ۰,۰۵ کمتر می‌باشد، نتیجه می‌رود که روش پانلی برای برآورد مدل‌های تحقیق مناسب می‌باشد.

جدول (۳): نتایج آزمون F لیمر و هاسمن

آزمون	مقدار آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه آزمون
آزمون F لیمر	۹,۷۸	۰,۰۰۰۲	روش پانلی
آزمون هاسمن	۳,۸۵	۰۰۲۶۵	روش پانلی با اثرات ثابت

همان‌طور که گفته شد برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از برآورد مدل تحقیق استفاده شد. با برقراری پیش‌فرض‌های رگرسیون و انتخاب روش مناسب برآورد، نتایج برآورد مدل در جدول ۴ نشان داده شده است. برای اینکه بتوان به نتایج برآورد مدل اعتماد کرد باید مفروضات رگرسیون بررسی شود. فرض اصلی تحلیل رگرسیون چند متغیره معنی‌داری کل رگرسیون می‌باشد. در جدول ۴ آماره F و سطح معنی‌داری آن مربوط به آزمون قطعیت وجود رابطه خطی (آزمون معنی‌داری کل رگرسیون) بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته می‌باشد. یکی دیگر از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد، استقلال خطاها (تفاوت بین مقادیر واقعی و مقادیر پیش‌بینی‌شده توسط معادله رگرسیون) از یکدیگر است. در صورتی که فرضیه استقلال خطاها رد شود و خطاها با یکدیگر همبستگی داشته باشند امکان استفاده از رگرسیون وجود ندارد. به‌منظور بررسی استقلال خطاها یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌رود. چنانچه آماره دوربین واتسون نزدیک مقدار ۲ (بین ۱,۵ تا ۲,۵) قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌رود. با توجه به جدول ۴ مقدار آماره دوربین واتسون برای مدل تحقیق، ۱,۷۰ می‌باشد که نتیجه می‌رود در بازه ۱,۵ تا ۲,۵ قرار می‌گیرد. فرض دیگر رگرسیون چند متغیره عدم وجود هم خطی بین متغیرهای مستقل می‌باشد. شاخصی که برای بررسی هم خطی استفاده می‌رود عبارت است از شاخص ضریب تورم واریانس (VIF) می‌باشد. به‌عنوان یک قاعده تجربی، هرچه مقدار ضریب تورم واریانس از عدد ۵ بیشتر باشد، (عدد بزرگ‌تر از ۲۰ نشان‌دهنده هم خطی شدید می‌باشد) میزان هم خطی نیز افزایش می‌یابد در نتیجه مدل رگرسیون را برای پیش‌بینی نامناسب جلوه می‌دهد. با توجه به جدول ۴ مقدار ضریب تورم واریانس برای متغیرهای مستقل مقدار مناسبی است. با توجه به ضریب تعیین نیز می‌توان گفت در مدل ۱، ۸۱ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توجیه می‌رود. با توجه به برقراری مفروضات رگرسیون به بررسی معنی‌داری ضرایب پرداخته می‌رود.

فرضیه اول: بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد.

همان‌گونه که نتایج مندرج در جدول ۴ نشان می‌دهد، سطح معنی‌داری (۰,۰۰۰) محاسبه‌شده برای ضریب متغیر ضعف کنترل داخلی کمتر از سطح خطای ۵ درصد و ضریب برآوردی (۰,۰۲۴۷) آن مثبت می‌باشد، در نتیجه می‌توان اظهار داشت که بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارتی می‌توان گفت وجود ضعف کنترل داخلی، هزینه بدهی را افزایش می‌دهد.

فرضیه دوم: کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد.

با توجه به جدول ۴ نتیجه می‌رود که سطح معنی‌داری (۰,۰۱۴۲) محاسبه‌شده برای ضریب متغیر تعاملی ضعف کنترل داخلی و کیفیت حسابرسی ($ICWit \times AQ$) کمتر از سطح خطای ۵ درصد و ضریب برآوردی (۰,۰۰۴۴-) آن منفی می‌باشد، در نتیجه می‌توان اظهار داشت که کیفیت حسابرسی تأثیر منفی و معناداری بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. به عبارتی می‌توان گفت کیفیت حسابرسی باعث کاهش شدت ارتباط ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی می‌رود. با توجه به مطالب گفته‌شده می‌توان گفت که فرضیه پژوهشی یعنی کیفیت حسابرسی تأثیر معناداری بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد، مورد تأیید قرار می‌گیرد.

با توجه به معنی‌داری ضرایب متغیرهای کنترلی نیز نتیجه می‌شود که مقدار ضریب متغیر اهرم مالی برابر ۰,۰۰۹۹- می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری ضریب این متغیر که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌شود، بین اهرم مالی و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد (سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد).

مقدار ضریب متغیر اندازه شرکت برابر ۰,۰۰۴۱ می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری ضریب این متغیر که کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌شود، بین اندازه شرکت و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد (سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد).

مقدار ضریب متغیر بازده دارایی شرکت برابر ۰,۰۰۱۷ می‌باشد. با توجه به سطح معنی‌داری ضریب این متغیر که بیشتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، نتیجه می‌شود، بین بازده دارایی شرکت و هزینه بدهی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود ندارد (سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده بیشتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد).

جدول (۴): برآورد مدل‌های تحقیق

$Cdebt_{it} = \alpha + \beta_1 ICW_{it} + \beta_2 AQ_{it} + \beta_3 (ICW_{it} * AQ_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$					
روش		رگرسیون پانلی با اثرات ثابت			
متغیر وابسته		Cdebt			
متغیرهای مستقل		ضریب	آماره t	سطح معنی داری	ضریب تورم واریانس
ضعف کنترل داخلی	ICW	۰,۰۲۴۷	۱۴,۴۷۲۱	۰,۰۰۰۰	۲,۶۸۷۱
مالکیت خانوادگی	AQ	-۰,۰۰۹۹	۳,۶۶۶۳	۰,۰۰۰۳	۴,۲۵۲۱
ضعف کنترل داخلی * کیفیت حسابرسی	ICW* AQ	-۰,۰۰۴۴	۲,۴۵۷۶	۰,۰۱۴۲	۶,۵۴۵۶
اندازه شرکت	SIZE	۰,۰۰۴۱	۲,۲۸۶۲	۰,۰۲۲۶	۱,۰۵۱۷
اهرم مالی	LEV	-۰,۰۰۹۹	-۳,۵۸۰۱	۰,۰۰۰۴	۱,۲۸۰۶
بازده دارایی	ROA	۰,۰۰۱۷	-۰,۸۶۵۱	۰,۳۸۷۳	۱,۲۷۱۹
مقدار ثابت	C	-۰,۰۰۳۲	-۰,۱۲۶۴	۰,۸۹۹۵	
آماره F		۲۵,۱۹			
سطح معنی داری		۰,۰۰۰۰			
آماره دوربین واتسون		۱,۷۰			
ضریب تعیین		۰,۸۱			
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۷۸			

نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق

کنترل داخلی به‌عنوان فرآیندی پویا تعریف می‌شود که در آن مسئولیت مشخصی برای مدیریت در جهت محافظت از دارایی‌های سازمان، دارایی‌های مشهود و نامشهود و جلوگیری و تشخیص خطا و تقلب، ناشی از اتلاف منابع سازمان، سهل‌انگاری، سوءاستفاده و مدیریت ضعیف در سطوح مختلف سازمان تبیین شده است و به‌منظور اطمینان از عملکرد صحیح در سطوح مختلف سازمان، کنترل‌های داخلی باید به‌طور مستمر و متناسب با تغییرات در سطوح سازمان، کنترل، تعدیل و تغییر یافته تا مدیریت سازمان اطمینان لازم را نسبت به عملکردها تحصیل کند به‌طوری‌که این اطمینان‌بخشی منعکس‌کننده وضعیت اقتصادی و مالی سازمان باشد. از طرفی ریسک اعتباردهندگان را از دو منظر می‌توان مورد بررسی قرارداد اول این که میزان تضاد نمایندگی و دوم، کیفیت گزارشگری مالی. در این تحقیق به‌نوعی در راستای این دو چالش هستیم که ابتدا این را بدانیم که بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی چه رابطه‌ای وجود دارد و سپس تأثیر کیفیت حسابرسی بر این رابطه را به نحوی مورد بررسی قرار دهیم. بدیهی است که ضعف کنترل داخلی که بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیر منفی دارد موجب

بی‌اعتمادی اعتباردهندگان شده و آن‌ها پرداخت اعتبار خود را منوط به شرایط عدیده و همچنین با نرخ بهره بالا خواهد کرد. لذا با توجه به نتایج حاصله می‌توان پیشنهادهای زیر را به‌عنوان جنبه‌های کاربردی برای مخاطبین متصور شد:

الف) در ارتباط با نتیجه فرضیه اول که نشان از وجود رابطه مثبت و معنادار بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی می‌باشد به مدیران به‌ویژه مدیران مالی، پیشنهاد می‌گردد مدیران مالی برای کاهش هزینه بدهی در صورت تمایل با به‌کارگیری سیستم کنترل داخلی مناسب و کارا روندی را اتخاذ نمایند که موجب بهبود کنترل داخلی و نهایتاً جذب اطمینان اعتباردهندگان شوند تا از این جهت موجب کاهش هزینه بدهی شرکت گردند.

ب) متناسب با نتایج فرضیه اصلی تحقیق که نشانگر تأثیر معکوس کیفیت حسابداری بر رابطه بین ضعف کنترل داخلی و هزینه بدهی می‌باشد به نهادهای قانون‌گذار از جمله سازمان حسابداری و سازمان بورس پیشنهاد می‌گردد به تأثیر کیفیت حسابداری و نیز وجود سیستم کنترل داخلی کارا بر هزینه بدهی شرکت که در این تحقیق بدان اشاره شد، توجه ویژه داشته باشند، چراکه لحاظ کردن این عوامل مهم منجر به انتخاب سبد سرمایه‌گذاری بهینه با کمترین مخاطره و بیشترین بازدهی می‌گردد، ضمن آنکه شفافیت محیط تصمیم‌گیری و نتایج حاصله را نیز دوچندان می‌نماید.

در نهایت محدودیت‌هایی که در اجزای تحقیق وجود داشته و در تعبیر و تفسیر یافته‌های تحقیق و قابلیت تعمیم آن باید مورد لحاظ قرار گیرند عبارت‌اند از:

الف) با توجه به محدود بودن جامعه آماری به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و این‌که سال مالی آن‌ها منتهی به پایان اسفندماه است، تسری نتایج به سایر شرکت‌ها و به‌ویژه به شرکت‌های با تاریخ سال مالی متفاوت بایستی با احتیاط انجام گیرد.

ب) دوره زمانی پژوهش حاضر دوره ۷ ساله مربوط به سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ انجام گرفته است، لذا در تعمیم نتایج به سایر سال‌ها باید با احتیاط عمل شود.

منابع

- ✓ ابراهیمی کردلر، علی، حسن بیگی، وحید، غواصی کناری، محمد، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر نقاط ضعف کنترل‌های داخلی بر عملکرد و ارزش شرکت، دوره ۵، شماره ۳، شماره پیاپی ۱۸، صص ۴۵-۶۸.
- ✓ بهار مقدم، مهدی، جوکار، حسین، (۱۳۹۷)، اثر تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابداری بر تمایلات سرمایه‌گذاران در قیمت‌گذاری سهام، دوره ۱۵، شماره ۵۷، صص ۱۲۳-۱۴۶.
- ✓ پورحیدری، امید، همتی، داوود، (۱۳۸۳)، بررسی اثر قراردادهای بدهی، هزینه‌های سیاسی، طرح‌های پاداش و مالکیت بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، بررسی‌های حسابداری و حسابداری، سال یازدهم، شماره ۳۶، صص ۴۷-۶۳.
- ✓ حاجیها، زهره، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه خطر ذاتی و کنترل در رویکرد حسابداری مبتنی بر ریسک، حسابداری مالی، شماره ۲، صص ۹۶-۱۲۰.
- ✓ حاجیها، زهره، محمدحسین نژاد، سهیلا، (۱۳۹۴)، عوامل تأثیرگذار بر نقاط ضعف بااهمیت کنترل داخلی نمونه‌ای از شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابداری، شماره ۲۶، صص ۱۱۹-۱۳۷.

- ✓ حاجیها، زهره، اورادی، جواد، (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر شفافیت اطلاعاتی بر رابطه بین مالکیت خانوادگی و هزینه بدهی، نشریه دانش سرمایه‌گذاری، دوره ۷، شماره ۲۶، صص ۸۳-۹۶.
- ✓ خدایمی‌پور، احمد، بهارمقدم، مهدی، امینی‌نیا، میثم، (۱۳۹۲)، بررسی ارتباط بین اجتناب از پرداخت مالیات و هزینه بدهی با لحاظ نوع مالکیت، پژوهشنامه مالیات، دوره ۲۱، شماره ۱۹، صص ۱۳۵-۱۵۶.
- ✓ شعری، صابر، آذین‌فر، کاوه، (۱۳۸۶)، سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری و کنترل‌های داخلی، نشریه (ماهنامه) حسابداری، شماره ۱۸۴، صص ۵۳-۶۱.
- ✓ مهمام، کیهان، پوریان‌سب، امیر، (۱۳۸۱)، کنترل داخلی چارچوب یکپارچه، جلد اول، نشریه شماره ۱۱۸ سازمان حسابداری، صص ۱۴-۱۹.
- ✓ Achek, I., & Gallali, M. (2015). Audit quality, timely disclosure, and the cost of debt: Tunisian evidence, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 11(4), 194–209.
- ✓ Balsam, Steven, Wei Jiang, Bo Lu, (2013), Equity Incentives and Internal Control Weaknesses November 15, NO 48., PP.1-34
- ✓ Charles J.P. Chen, Bin Srinidhi, Xijia Su (2014) Effect of auditing: Evidence from variability of stock returns and trading volume-China *Journal of Accounting Research*-76 pp 26-56
- ✓ Kewo, C. L. (2017). The Influence of Internal Control Implementation and Managerial Performance on Financial Accountability Local Government in Indonesia, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2017, 7(1), 293-297.
- ✓ Liangbo M, Shiguang M & Gary T., (2016). Corporate Opacity and Cost of Debt for Family Firms. *European Accounting Review*, 58, 1-34.
- ✓ Okolie, A. O. (2014). Audit Quality and Earnings Response Coefficients of Quoted Companies in Nigeria. *Journal of Applied Finance & Banking*, 4(2), 139-161.
- ✓ Palmrose, Z-V, Richardson, V.J., and S. Scholz., (2004). "Determinants of market reaction to restatement announcement", *Journal of Accounting and Economics* 37, pp 59-89
- ✓ Zhou, K. (2017). Investor Sentiment and Audit Quality. Working Paper. *RevQuant Finance Acc* 25:33–53